

GRIFFIER EN REKENKAMER: EEN BIJZONDERE RELATIE

COLUMN

TESSA VAN DEN BERG EN PETER CASTENMILLER
Beiden werkzaam bij PBQL en daarnaast lid van respectievelijk
de Rekenkamer Zandvoort en de Rekenkamer Zeeland

Een spiegel voorhouden. Veel lokale rekenkamers en rekenkamercommissies (verder: rekenkamers) stellen dat zij alleen daarmee al meerwaarde hebben voor hun gemeenteraad. Maar dan moeten rekenkamers dat ook zelf durven. In de voorbereiding op enkele discussieavonden over de positie van rekenkamers maakten wij eerder dit jaar daarom een ronde langs vertegenwoordigers van alle relevante beroepsverenigingen en koepelorganisaties. Hoe ervaren zij het functioneren van rekenkamers?

De uitkomst van die gesprekken was voor ons verrassend en geeft stof tot nadenken. Natuurlijk hadden we niet verwacht alleen maar

complimenten op te halen. Maar de positieve ervaringen waren nu echt letterlijk op één (heel kleine) hand te tellen. Uitspraken als: “Rekenkamers zijn een veel te zwaar instrument voor het doel waarvoor ze zijn ingericht” of “Rekenkamers zijn geen onderdeel van de gemeentelijke familie, ze stellen zich veel te afstandelijk op”, voerden de boventoon. Al met al was er veel twijfel over de meerwaarde van lokale rekenkamers. Terwijl rekenkamers juist de laatste tijd op allerlei manieren zelf nadrukkelijk proberen meerwaarde te creëren, ook door samenwerking op landelijk, provinciaal en gemeentelijk niveau.

In het bijzonder viel ons de houding van de griffiers ten opzichte

van rekenkamers op. Griffiers en rekenkamers lijken op het eerste gezicht natuurlijke bondgenoten. Maar dat bleek toch zeker niet het geval. Ook griffiers hadden grote twijfels bij de meerwaarde van rekenkamers in het besluitvormingsproces van de raad. Wat ons de aanleiding gaf om daar toch eens wat langer bij stil te staan, want: hoe zijn die twijfels verklaren? Voorzichtig geven we onze eerste gedachten.

Om te beginnen zal de griffier vanuit diens ondersteunende rol ten aanzien van de raad geneigd zijn de opvattingen van de meerderheid van de raad te volgen. Dus als een raad kritisch is over de rekenkamer, gaat een griffier daarin al snel mee. Onderhoudt de raad geen intensieve relatie met de rekenkamer, dan heeft het voor de griffier weinig zin te investeren in de rekenkamer, terwijl een rekenkamer waarover de raad enthousiast is, ook de aandacht van de griffier krijgt. En, laten we wel weten, van een griffier kan je niet verwachten dat die tegen de stroom van de raad inroeit.

Niets is verder zo vervelend als een onhandig opererende rekenkamer, die weinig snapt van het lokale besluitvormingsproces. Denk aan het voorbeeld van die maandenlange voorbereidingen op de ambtelijke samenwerking met een van de

buurgemeenten op het gebied van jeugd, zorg en participatie. Met in het midden zowel op bestuurlijk als ambtelijk niveau al een groot aantal gevoerde gesprekken, die moeten leiden tot een concreet voorstel voor ambtelijke samenwerking. Ook de raad is netjes meegenomen in het proces en staat klaar om tot besluitvorming over te gaan. En dan is daar ineens die rekenkamer, die totaal onverwachts een aankondiging doet van een onderzoek naar de rol van de raad in de huidige ontwikkelingen binnen het sociaal domein, en in het bijzonder naar de meerwaarde van samenwerking. Een onderzoek dat er zomaar eens toe zou kunnen leiden dat alle voorbereidingen op de ambtelijke samenwerking voor niets zijn geweest. De rekenkamer begint 'gewoon' weer aan het begin en stelt alle uitgangspunten ter discussie. Terwijl u, de griffier, nog wel steeds zo naarstig had geprobeerd het hele proces rondom de voorbereidingen op de samenwerking in goede banen te leiden. Frustratie alom: die rekenkamer snapt echt helemaal niets van een gemeente!

Een derde mogelijke verklaring is dat het in personen zit. Het kan voorkomen dat het gewoon niet klikt tussen de voorzitter van de rekenkamer en de griffier. Griffiers en rekenkamers zijn kleine organisaties, waardoor griffier en rekenkamer elkaar onvermijdelijk

tegenkomen omdat ze allebei iets willen van de raad. Kleine irritaties worden dan al gauw via de raad tegen elkaar uitgespeeld.

In essentie zijn griffier en rekenkamer allebei instrumenten voor de raad, zodat deze beter kan functioneren met als uiteindelijk doel een sterke lokale gemeenschap. Natuurlijk verschillen de rollen. De griffier speelt een belangrijke rol in de dagelijkse ondersteuning van alles wat de raadsleden op zich af krijgen. De rekenkamer komt vooral om de hoek kijken wanneer er behoefte is aan meer grondig onderzoek naar het functioneren van het bestuur of beleid. Twee rollen die elkaar kunnen versterken, maar die vanwege hun andere ritme en doelstellingen elkaar ook in de weg kunnen zitten. Hoewel we begrip hebben voor zulke verschillen, blijft het ongewenst als griffier en rekenkamer niet over hun institutionele schaduw heen weten te springen en gezamenlijk de zo gewenste meerwaarde weten te realiseren. Want als dat niet lukt, is uiteindelijk de raad de verliezer.